

УДК 340.13:351.746.1(477)

**ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ:
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО
УПРАВЛІННЯ ТА ЗАХИСТУ**

Тарас Будзінський, Богдан Гудь

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032) 296-41-32*

Проаналізовано процес формування й удосконалення системи управління та охорони державного кордону України протягом років її незалежності. Визначено актуальні завдання, які стоять перед нашою державою в цій сфері задля забезпечення захисту її національної безпеки, а також впровадження безвізового режиму між Україною та Європейським Союзом.

Ключові слова: Україна, державний кордон, прикордонні війська, Державна прикордонна служба, нелегальна міграція, реадмісія, демаркація, делімітація.

У добу глобалізації та регіональної інтеграції певні атрибути суверенітету держав втрачають своє первісне значення. Це стосується, зокрема, кордонів, які у значної частини країн Європи сьогодні є практично непомітними. Про їхню присутність у минулому свідчать лише таблички у вигляді дорожніх знаків з назвою, наприклад, Німеччини, Бельгії чи Франції. Водночас для низки країн Східної Європи, які постали на політичній мапі світу після падіння «берлінського муру» і розпаду Радянського Союзу, державні кордони надалі залишаються важливим чинником гарантування їхньої незалежності й територіальної цілісності.

Повною мірою це стосується молодій Українській державі, для якої забезпечення ефективного захисту національних рубежів стало одним з першочергових завдань. Задля цього 1991 р. Верховна Рада України схвалила, зокрема, закон «Про Прикордонні війська України». Він передбачав створення спеціальної військової структури, головним завданням якої було визначено забезпечення недоторканності державного кордону держави на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах України, а також охорона спеціальної (морської) економічної зони нашої держави [1].

Уже 1992 р. було утворено Державний комітет у справах охорони державного кордону (Держкомкордон) України, на який, окрім функції управління Прикордонними військами, покладали реалізацію державної політики з питань оформлення (демаркації та делімітації) й охорони державного кордону України, її спеціальної (морської) економічної зони, а також забезпечення ефективної протидії зовнішній небезпеці [2].

З самого початку формування системи охорони державного кордону України вимагало нових підходів та принципів відповідно до геополітичної ситуації в

Європі, яка склалася після закінчення «холодної війни». Нагадаємо, що в період існування СРСР на прикордонні війська поклали функцію захисту державного кордону від інтервенції потенційного противника, яким, згідно з тодішньою військовою доктриною, були капіталістичні країни та їхні військово-політичні блоки, передусім НАТО. У випадку збройного конфлікту прикордонні війська мали протидіяти ймовірному агресору до моменту розгортання головних збройних сил. Відповідно до цього формувалася чисельність і структура військ, які склалися з солдатів строкової служби, надстроковиків (прапорщиків) та командно-офіцерського складу.

На кордонах незалежної Української держави ситуація була докорінно відмінною. Насамперед, порівняно з періодом існування Української РСР, значно збільшилася його фактична довжина. Змінився також характер загроз національній безпеці нашої держави, який набув переважно невійськового характеру. Це зумовило покладення на Прикордонні війська низки нових завдань. Їхніми головними функціями стали: протидія незаконній міграції і торгівлі людьми, боротьба з міжнародним тероризмом і контрабандою, нелегальним обігом зброї та наркотрафіком.

Ці завдання ускладнювалися значним зростанням протяжності державного кордону України, який підлягав строгому контролю. Наприклад, перед розпадом СРСР адміністративні кордони УРСР були здебільшого внутрішніми кордонами у межах однієї з останніх світових імперій. Отож прикордонні війська на її території забезпечували охорону тільки західного (з Польщею, Чехословаччиною, Угорщиною та Румунією) і південного (морського) кордонів. Зі здобуттям незалежності протяжність зовнішніх кордонів України зросла більше ніж у чотири рази. Сьогодні їхня загальна протяжність становить майже 7 тис. км – 6 993,63 км, з яких:

- сухопутна ділянка – 5 638,63 км;
- морська ділянка – 1 355 км;
- по Чорному морю – 1 056,5 км;
- по Азовському морю – 249,5 км;
- по Керченській протоці – 49 км.

Наша держава сьогодні має кордони із такими суміжними країнами:

- з Республікою Польща – 542,39 км (у тім числі річкова ділянка – 187,3 км);
- зі Словацькою Республікою – 98,5 км (у тім числі річкова – 2,3 км);
- з Угорською Республікою – 136,7 км (у тім числі річкова – 85,1 км);
- з Республікою Молдова – 1 222 км (у тім числі річкова – 267 км);
- з Румунією – 613,8 км (у тім числі річкова – 292,2 км, морська – 33 км);
- з Російською Федерацією – 2 295,04 км (у тім числі сухопутна – 1 974,04 км, морська – 321 км);
- з Республікою Білорусь – 1 084,2 км (у тім числі річкова – 325,9 км) [3].

Легітимність кордонів України врегульовано низкою міжнародних договорів, учасниками яких є наша держава. Йдеться, зокрема, про:

- Договір між Україною і Республікою Білорусь про державний кордон (від 12 травня 1997 р.);

- Договір між Україною і Республікою Молдова про державний кордон та Додатковий протокол до Договору щодо передачі у власність Україні ділянки автомобільної дороги Одеса–Рені в районі населеного пункту Паланка (Республіка Молдова), а також земельної ділянки, по якій вона проходить, і режим їхньої експлуатації (від 18 серпня 1999 р.);

- Договір між Україною і Російською Федерацією про українсько-російський державний кордон (від 28 січня 2003 р.);

- Договір між Україною і Словацькою Республікою про режим українсько-словацького державного кордону, співробітництво та взаємодопомогу з прикордонних питань (від 14 жовтня 1993 р.);

- Договір між Україною та Румунією про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань (від 17 червня 2003 р.);

- Договір між Україною та Угорською Республікою про режим українсько-угорського державного кордону, співробітництво та взаємодопомогу з прикордонних питань (від 19 травня 1995 р.);

- Договір між Україною і Республікою Польща про правовий режим українсько-польського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань (від 12 січня 1993 р.).

Формування і зростання фактичної протяжності зовнішніх кордонів України потребувало значного збільшення чисельного складу та посилення фахової підготовки Прикордонних військ. Наприклад, на початку 1992 р. їхня чисельність становила 25 тис. військовослужбовців та цивільних працівників за трудовим договором [4]. Уже 1998 р. лише 12% військовослужбовців служили в прикордонних військах за контрактом, решта були солдатами строкової служби. Загальна чисельність Прикордонних військ України 1999 р. становила 45 тис. осіб, з яких 42 тис. були військовослужбовцями, а решта – цивільними працівниками [5].

Проблема реформування системи охорони кордонів набрала особливого значення у зв'язку з наближенням до державних кордонів України східного кордону Європейського Союзу. Тим більше, що Брюссель висунув низку жорстких вимог до нашої держави щодо здійснення відповідного контролю на зовнішніх рубежах згідно з шенгенськими домовленостями 1985 та 1990 рр.

На виконання зобов'язань України перед ЄС 2000 р. Президент Леонід Кучма затвердив Програму дій на період до 2005 р., спрямовану на підтримання режиму державного кордону, розвиток прикордонних військ та митних органів України. Згадана Програма передбачала створення на базі Прикордонних військ України в межах їхньої штатної чисельності та обсягів бюджетного фінансування правоохоронного органу спеціального призначення – Державної прикордонної служби України (ДПС). На чолі структури ДПС мав стати центральний координуючий орган – Адміністрація Державної прикордонної служби України, якій підпорядковувалися територіальні підрозділи і підрозділи охорони державного кордону, морська охорона та розвідувальний орган. На початках свого існування ДПС України налічувала 1 центральний,

5 регіональних органів управління, 29 органів охорони кордону, 549 підрозділів охорони кордону і 43 органи забезпечення [6].

У межах реформування ДПС інтенсивно здійснювалося покращення технічного оснащення персоналу, зокрема, введено в дію інформаційні мережі баз даних щодо іноземних громадян і транспортних засобів, які перетинають кордони України; передбачали, що в охороні «зеленого кордону» використовуватимуть тепловізійну техніку тощо.

Для забезпечення належної щільності кордонів, з метою запобігання нелегальній міграції змінилася також довжина патрулювання смуги кордону одним підрозділом. Наприклад, 2000 р. на західному кордоні України підрозділ прикордонників обслуговував ділянку кордону довжиною 20–25 км, а на східному кордоні – понад 50 км. Упродовж 2000–2003 рр. на східному кордоні України було встановлено 120 додаткових підрозділів, що збільшило щільність охорони цієї ділянки кордону вдвічі. З 2004 року можна вже стверджувати про рівномірний перерозподіл сил прикордонників уздовж усього периметра державного кордону на кожні 25–30 км. Виняток становить кордон з Придністровською Молдавською Республікою, яка є одним з головних осередків контрабанди підакцизних товарів (цигарки, алкоголь), а також зброї. Тут один прикордонний підрозділ забезпечує охорону кожних 18-ти кілометрів кордону [7].

З квітня 2003 року Верховна Рада України ухвалила закон «Про Державну прикордонну службу України» [8], який ґрунтовно змінив систему організації та функціонування органу охорони державного кордону країни. Зокрема, згідно з цим законом ДПС України визначена як правоохоронний орган спеціального призначення. Серед нових завдань, покладених на ДПС України, найважливішими стали:

- охорона державного кордону України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах з метою недопущення незаконної зміни проходження його лінії;
- забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму;
- здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України осіб, транспортних засобів, вантажів, а також виявлення і припинення випадків незаконного їхнього переміщення;
- охорона суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні та контроль за реалізацією прав і виконанням зобов'язань у цій зоні інших держав, українських та іноземних юридичних і фізичних осіб, а також міжнародних організацій;
- ведення розвідувальної, інформаційно-аналітичної та оперативно-розшукової діяльності в інтересах забезпечення захисту державного кордону України;
- участь у боротьбі з організованою злочинністю та протидія незаконній міграції на державному кордоні України та в межах контрольованих прикордонних районів;
- охорона закордонних дипломатичних установ України;

- координація діяльності військових формувань та відповідних правоохоронних органів, пов'язаної із захистом державного кордону України, а також діяльності державних органів, що здійснюють різні види контролю при перетинанні державного кордону України або беруть участь у забезпеченні режиму державного кордону, прикордонного режиму і режиму в пунктах пропуску через державний кордон України [9].

Цим законом також передбачали поетапне збільшення чисельності кадрового складу Держприкордонслужби. Зокрема, у січні 2004 р. кількість її співробітників становила 45 тис. осіб, у тому числі 42 тис. військовослужбовців. Натомість у січні 2004 р. їхня кількість зросла до 48 тис. осіб, у тому числі 42 тис. військовослужбовців. З 2005 р. чисельність ДПС України становить близько 50 тис. осіб, з яких 47 тис. є військовослужбовцями [10].

Водночас кількісне зростання Державної прикордонної служби не вирішило головного питання – забезпечення ефективності охорони державних кордонів. Результати численних досліджень підтвердили, що шляхом позірної реорганізації та збільшення чисельності особового складу підвищити ефективність протидії організованим формам злочинності на кордоні є практично неможливо.

Після президентських виборів 2004 р. нове керівництво держави на чолі з Президентом Віктором Ющенком значну увагу приділяло зовнішній політиці країни і в її контексті – справі розвитку прикордонної служби та облаштування кордонів. Зокрема, 19 червня 2006 р. Президент підписав черговий указ, спрямований на якісне покращення діяльності ДПС. Ним затверджено Концепцію розвитку Державної прикордонної служби України на період до 2015 р. Було закладено також положення, спрямовані на створення сучасної прикордонної служби європейського типу, яка гарантуватиме захист національних інтересів держави на її кордонах [11].

Впровадження Концепції в життя мало відбуватися поетапно. На першому етапі (2006–2008 рр.) передбачали здійснення низки пріоритетних заходів з удосконалення нормативно-правової бази розвитку ДПС України; здійснення комплексу заходів щодо реформування прикордонних комендатур, застав, контрольно-пропускних пунктів і відділень прикордонного контролю в підрозділи нового типу – відділи прикордонної служби; нарощування оперативної (зокрема, превентивної) складової у службовій діяльності відділів прикордонної служби; створення нової моделі охорони морської ділянки державного кордону та суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; вжиття заходів щодо розвитку системи інформаційного забезпечення; проведення заходів щодо формування сучасної системи логістики; технічне переоснащення відділів прикордонної служби, вдосконалення інженерного облаштування державного кордону; забезпечення розвитку прикордонного та міжнародного співробітництва; забезпечення відкритості діяльності та заходів щодо розвитку ДПС України для демократичного цивільного контролю.

У рамках другого етапу (2009–2012 рр.) планували завершити становлення ДПС України як самодостатнього правоохоронного органу шляхом подальшого вдосконалення її нормативно-правової бази; завершення запровадження нової організаційної структури; реформування Морської охорони відповідно до нової моделі; завершення формування відділів прикордонної служби по всьому периметру державного кордону; створення сучасної системи інформаційного забезпечення; перехід до комплектування Державної прикордонної служби України особовим складом на контрактній основі; завершення формування сучасної системи логістики тощо.

Третій етап (2013–2015 рр.) передбачає завершення створення сучасної інтегрованої системи управління державним кордоном та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; завершення процесу оновлення корабельного та катерного складу Морської охорони та парку авіаційної техніки.

Окрім того, з метою забезпечення облаштування державного кордону та його технічного оснащення відповідно до європейських стандартів, створення сприятливих умов для розвитку транскордонного співробітництва та використання транзитного потенціалу України в червні 2007 року Кабінетом Міністрів України було прийнято цільову програму «Облаштування та реконструкція державного кордону» на період до 2015 року [12].

У межах цієї програми передбачено:

- завершення демаркації державного кордону з підготовкою належних документів, продовження роботи з укладення договорів про режим державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань, розмежування виключної (морської) економічної зони і континентального шельфу;
- укладення угод про спрощений порядок перетинання державного кордону громадянами, що проживають у прикордонних районах;
- внесення змін до угод, які визначають порядок діяльності пунктів пропуску через державний кордон, з метою уточнення їх кількості, категорії та виду сполучення, характеру транспортних перевезень, режиму та часу функціонування;
- організацію спільного із суміжними державами контролю в пунктах пропуску;
- розвиток співробітництва з прикордонними, митними та правоохоронними органами суміжних держав;
- укладення угод про реадмісію з державами, з території яких незаконно прибувають в Україну їхні громадяни або громадяни інших держав;
- будівництво нових і реконструкцію існуючих пунктів пропуску, облаштування зон обслуговування осіб, що перетинають державний кордон;
- оснащення пунктів пропуску сучасним інженерно-технічним і технологічним обладнанням, а контрольних служб – засобами контролю;

- розроблення і закупівля технічних засобів охорони державного кордону, що відповідають європейським стандартам, оснащення ними органів та підрозділів охорони державного кордону;
- створення автоматизованих систем охорони державного кордону, управління і спостереження за надводною та підводною обстановкою;
- формування цифрової системи зв'язку, впровадження новітніх технологій та оснащення контрольних служб сучасними комунікаційними засобами;
- широке використання органами управління, органами і підрозділами охорони державного кордону та митних органів автоматизованих інформаційно-телекомунікаційних комплексів, їхнє включення до Єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби та Інтегрованої інформаційно-телекомунікаційної системи Держприкордонслужби, оснащення зазначених органів та підрозділів сучасною комп'ютерною технікою, створення інтегрованої мережі передачі даних;
- впровадження сучасних методів контролю в пунктах пропуску, оптимізацію кількості контрольних служб, організацію роботи за принципом «єдиного офісу», «зеленого коридору»;
- зміцнення матеріально-технічної бази митних органів, організацію цільового замовлення, розроблення, впровадження та експлуатації технічних засобів митного контролю та боротьби з порушенням митних правил.

Реалізація цієї програми мала забезпечити безперебійне функціонування 421-го пункту прикордонного пропуску, з яких 164 міжнародних, 47 міждержавних і 210 місцевих; приведення їхньої інфраструктури у відповідність до європейських стандартів; забезпечення їх новітнім технологічним обладнанням і технічними засобами; впровадження сучасних технологій контролю; створення в них належних умов для учасників міжнародного руху та ефективної роботи контрольних служб із забезпеченням високого рівня запобігання протиправній діяльності в зазначених пунктах; підвищення спроможності ДПС України протидіяти потенційним загрозам, а також забезпечення створення сприятливих умов для поглиблення транскордонного співробітництва та прискорення соціально-економічного розвитку прикордонних районів, зміцнення їхніх економічних і культурних зв'язків з зарубіжними партнерами.

Однак перманентна внутрішньополітична криза в країні 2006–2010 рр., гостре політичне протистояння між основними парламентськими силами та непорозуміння у «помаранчевому» таборі фактично призвели до зриву запланованих заходів. Жодного із пунктів програми так і не було виконано до кінця.

Після перемоги на президентських виборах 2010 р. Віктора Януковича керівництво держави активізувало діяльність у сфері ефективного управління кордонами та їх належної охорони на всіх напрямках. Це пояснюють, насамперед, інтенсифікацією переговорних процесів з Європейським Союзом щодо підписання Угоди про створення зони вільної торгівлі та асоціацію, а також

заходами щодо підготовки та проведення в Україні та Польщі чемпіонату Європи з футболу Євро-2012.

У зв'язку з цим 27 жовтня 2010 р. Кабінет Міністрів України затвердив Концепцію інтегрованого управління кордонами [13]. Її розроблено на виконання Розпорядження КМУ від 19 травня 2010 р. «Про затвердження плану першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2010 рік». Забезпечення інтегрованого управління кордонами розглядали як один із пріоритетів Порядку денного асоціації Україна – ЄС на 2010 рік, реалізація якого мала сприяти прогресу у відносинах із Європейським Союзом у сфері торгівлі, митного співробітництва та візової політики.

Головними завданнями Концепції було визначено: удосконалення системи правового регулювання у сфері інтегрованого управління кордонами, охорони державного кордону та механізму забезпечення співпраці у протидії транскордонній і транснаціональній організованій злочинності; створення чотирирівневої системи контролю за в'їздом та перебуванням в Україні іноземців та осіб без громадянства з урахуванням європейських стандартів; створення єдиного інформаційного простору на кордонах України; впровадження європейських стандартів здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю; впровадження ефективних механізмів сприяння зовнішньоекономічній діяльності та розвитку міжнародної торгівлі, підвищення рівня транзитної спроможності держави; запровадження нових підходів до вдосконалення системи митного адміністрування та підвищення якості митного регулювання.

У зв'язку з впровадженням у життя угоди між Україною та країнами-членами ЄС про реадмісію, а також відсутністю подібного документа у білатеральних відносинах нашої держави з Росією та Білорусією, в Концепції наголошували на першочерговій важливості створення чотирирівневої системи контролю за в'їздом та перебуванням в Україні іноземців та осіб без громадянства. Зокрема, передбачали здійснення контролю:

- у країнах походження потенційних нелегальних мігрантів (під час оформлення віз для в'їзду в Україну осіб з цих країн);
- у державах, що межують з Україною (під час забезпечення розвитку прикордонного співробітництва);
- у пунктах пропуску через державний кордон та поза ними (під час здійснення прикордонного контролю і забезпечення охорони державного кордону поза пунктами пропуску);
- на теренах України (під час тимчасового перебування, тобто щодо дотримання іноземцями та особами без громадянства правил такого перебування).

Реалізацію концепції покладено на суб'єкти інтегрованого управління кордонами, якими визначено: Адміністрацію Держприкордонслужби, Держмитслужбу, Міністерство внутрішніх справ та Міністерство закордонних справ. На виконання концепції було розроблено п'ятирічний міжвідомчий план заходів, який затверджено Кабінетом Міністрів України 5 січня 2011 року [14].

Очікують, що реалізація Концепції даватиме змогу: забезпечити виконання зобов'язань України в рамках діалогу з Європейським Союзом про впровадження безвізового режиму для наших громадян та належний рівень безпеки державного кордону; привести систему інтегрованого управління кордонами відповідно до європейських стандартів; підвищити рівень безпеки державного кордону, забезпечити його відкритість для провадження законної транскордонної діяльності; забезпечити розвиток міжнародного, прикордонного та міжвідомчого співробітництва; реалізувати міжнародні проекти та виконати програми у сфері інтегрованого управління кордонами; забезпечити відкритість і прозорість діяльності суб'єктів інтегрованого управління кордонами [15].

Отже, сподіватимемося, що завершення формування системи охорони державного кордону України зможе вивести захист її національної безпеки на якісно новий рівень. Передусім це стосується північно-східних кордонів України (з Білорусією і Російською Федерацією), звідки в нашу державу проникає значна маса нелегальних мігрантів і наркотиків. Додаймо, що вже багато років актуальним є питання делімітації та демаркації кордонів з Російською Федерацією, зокрема, в Азовському морі та Керченській протоці, отож його слід негайно вирішувати. Проблемним залишається й кордон з невизнаною Наддністрівською Республікою. Все це вимагає активних дій офіційного Києва на міжнародній арені, а також політичної підтримки та матеріально-технічної допомоги наших західних партнерів – насамперед ЄС та США.

Водночас не варто сподіватися, що завершення реформування системи управління державним кордоном та забезпечення його ефективного контролю однозначно сприятиме цілковитій відкритості країн-членів ЄС (т. зв. Шенгенської зони) для українських громадян. Остаточне вирішення цього питання лежить насамперед у площині політичних, економічних та суспільних взаємовідносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про Прикордонні війська України: Закон України № 1779-ХІІ від 04.11.1991 р. – Ст. 1 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 2. – С. 5.
2. Про Державний комітет у справах охорони державного кордону України: Постанова Кабінету Міністрів України № 3 від 2.01.1992 р. – [Цит. 2012, 12 липня]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=3-1992-n/>.
3. Офіційна сторінка Державної прикордонної служби України. – [Цит. 2012, 10 липня]. – Режим доступу: <http://www.pvu.gov.ua/ua/about/structure/>
4. Про чисельність Прикордонних військ України: Постанова Верховної Ради України № 2119-ХІІ від 14.02.1992 р. – [Цит. 2012, 5 липня]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=2119-1992-n/>
5. Про загальну структуру і чисельність Прикордонних військ України: Закон України № 554-ХІV від 24.03.1999 р. – [Цит. 2012, 6 липня]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=554-1999/>.

6. Офіційна сторінка Державної прикордонної служби України. – [Цит. 2012, 10 липня]. – Режим доступу : http://www.dpsu.gov.ua/ua/smi/smi_about/.
7. Офіційна сторінка Державної прикордонної служби України. – [Цит. 2012, 09 липня]. – Режим доступу : <http://www.dpsu.gov.ua/ua/smi/announce.htm/>.
8. Про Державну прикордонну службу України»: Закон України № 661-IV від 3.04.2003 р. – С. 2 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. № 27. – С. 208.
9. Про Державну прикордонну службу України: Закон України № 661-IV від 3.04.2003 р. – Ст. 2 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. № 27. – С. 208.
10. Про Державну прикордонну службу України». Закон України № 661-IV від 3.04.2003 р. – Ст. 6 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. № 27. – С. 210.
11. Про Концепцію розвитку Державної прикордонної служби України на період до 2015 року: Указ Президента України від 19.06.2006 р. № 546/2006. – [Цит. 2012, 19 липня]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=546/2006/>.
12. Про затвердження Державної цільової правоохоронної програми «Облаштування та реконструкція державного кордону» на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.06.2007 р. № 831-р. – [Цит. 2012, 7 липня]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=831-2007-p/>
13. Про схвалення Концепції інтегрованого управління кордонами: Розпорядження КМУ від 27.10.2010 р. № 2031-р. – [Цит. 2012, 11 липня]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=2031-2010-p/>.
14. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції інтегрованого управління кордонами: Розпорядження КМУ від 05.01.2011 р. № 2-р. – [Цит. 2012, 18 липня]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=2-2011-p/>.
15. КМУ ухвалив Концепцію інтегрованого управління кордонами. – [Цит. 2012, 9 липня]. – Режим доступу : <http://www.euroatlantica.info/news/29102010/>.

*Стаття надійшла до редколегії 25.10.2011 р.
Прийнята до друку 05.05.2012 р.*

NORMATIVE AND LEGAL FRAME ENSURING EFFECTIVE MANAGEMENT AND PROTECTION OF THE STATE BORDER OF UKRAINE

Budzins'kyu Taras, Hud Bohdan

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska St., Lviv, Ukraine, 79000, tel. (032)296-41-32*

The process of formation and improvement of the system of management and protection of the state boundaries of the independent Ukraine is being analyzed. The burning issues in this area have been brought up in order to ensure proper protection of its national security and introduce visa-free regime between Ukraine and the European Union.

Key words: Ukraine, state boundary, frontier troops, State Border Guard Service, illegal migration, readmission, demarcation, delimitation.

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ГРАНИЦА УКРАИНЫ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ И ЗАЩИТЫ

Будзинский Тарас, Гудь Богдан

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская 1, г. Львов, Украина, 79000, тел. (0322) 964132*

Проанализирован процесс формирования и совершенствования системы управления и охраны государственной границы Украины в годы её независимости. Определены актуальные задачи, которые стоят перед нашим государством в этой сфере с целью обеспечения её национальной безопасности, а также внедрения безвизового режима между Украиной и Европейским Союзом.

Ключевые слова: Украина, государственная граница, пограничные войска, Государственная пограничная служба, нелегальная миграция, реадмиссия, демаркация, делимитация.